

NOVICE

gospodarskih, obertnijskih in narodskih stvari.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XIII.

V Ljubljani v sredo 3. januarija 1855.

List 1.

Koleda za novo leto.

(Pri Županu v Zlati vasi.)

Župan. Že novo leto povrača se spet,
Ž njim dobrega več si obeta vès svet;
Kaj pač, domovina preljuba ti,
Bo tebi prineslo lepih reči?

Učitelj. Je višja osoda neznana res,
Pa lastni trud svoje stori še vmes.
Pred pol stoletjem Slovincu že pel
Je pesnik, ki vès je za narod se vnel:
„Glej! Stvarnica vse ti ponudi;
Le jemat' od nje ne zamudi!“

S predragim slovníkom vred, se mi zdi,
Da Vodnikov duh se zdaj v novo glasi;
Spodbuja rojake s staro močjo,
Iskati svoj blagor z vso skerbjo.

Župan. Poglejte! kolednik z gosli sem gré,
Kaj vendar prijetnega peti on vé?

Pevec (pripoje): „Se novega leta
Vsak veseli;
Si več let obeta,
Vesel naj živi!“

Učitelj. Ha! oče župan, res je ugānil jo,
On voši nam ravno z Vodnikovo.

Župan. Vém pevec, vse niso iz gosel vam šle,
Zapojte za Vodnikom ktero nam še.

Pevec (sopet poje): „Mi brazd'jo konjiči
Za hajdo pšenico,
Netrudni dekličí
Pa bel'jo tančico“.

„Imam oblačilo
Domač'ga padvana,
Ženica pa krilo
Iz prav'ga mezljana“.

„Za vsako povelje
Mam židano voljo,
Za brambo dežele,
Al hoditi v šolo“.

Učitelj. Res! takošen kdaj bil Slovenec je cel,
Je trudil se marno, bil svoj'ga vesel,
Pa vendar ga dalje pesnik budil,
V „Novicah“ spoznavati ga je učil:
„Alj pameti imajo
Po svetu kaj več?
Alj druj'ga kaj znajo
Ko jabelka peč“?

Župan. Veliko še več je to vredno za nas,
Ker dosti spremenil od pred se je čas;
Naprej! ta glas po vsih krajih gré,
Nazaj! pri nas obveljati ne smé.
Zdaj treba je, da se kmetuje drugač,
In z boljšim padvan namestuje domač;
Če stara tančica je ob ceno prišla,
Naj z lepšo dostavlja odpadek se ta!

Učitelj. Veliko že tudi drugač je od prej,
Očitno to boljše pričuje odslej:
Naš konjiček več ne pravi:
„Lahko bil bi tud jez tak,
Pa tepejo me po glavi,
Lačen moram stati v mlak.“

Župan. Res! dobrega ima že marsikaj zdaj
Kar ni domovina imela kdaj;
Čas sili ljudi naprej povsod.
Kar samo ne gré, se pospeši od drugod;
Opirajo že se zakladi pri nas,
Ki jih zanemarjal je prejšni čas.

In sreča za umno mladost je zdaj to,
Da šole povsod so odperte za njo;
In kar je Vodnik od sebe le pel,
Povzema si zdanji zarod vesel:
„Latinske, Helenske,
Tevtonske se učim,
Za Vile slovenske
Živim in gorim“.

Pevec. Začetek prelep ne zastajaj nikar,
In marni trud ne upadaj nikdar!
O! budi slovenski rod zmiraj več
Beseda, ki pel jo je pesnik goreč:

„Slovenec! tvoja zemlja je zdrava,
Za pridne nje lega naj prava;
Polje, vinograd,
Gora, morjé,
Ruda, kupčija
Tebe redé“.

„Za uk si prebrisane glave
Pa močne in terdne postave;
Iše te sreča,
Um ti je dan,
Našel jo boš, ak
Nisi zaspan!“

Znojemski.

So li dedi naši bolje gospodarili, ali gospodarimo mi bolje?

Mnogo ljudi je, ki po nobeni ceni slišati ne morejo hvale novih časov. Naj je hvala še tako pravična, bojo vendar globoko zdihnili in rekli, da zdaj je že vse drugač na svetu, in da že ni mogoče več živeti, — da nekdanj so bili dobri časi, so bile dobre leta, se je lahko živelo, vsega je dovolj bilo, zdaj pa je vse slabo. Ter ne le mesčani, ampak tudi kmetjetako govoré in pravijo, da od nekdanjih časov se je vse v huje spreobrnilo in da še clo zemlja je začela pešati.

Ko človek take govorice sliši, bi lahko mislil, da nekdanj ni bilo treba za ljubi kruh nič terpeti, ampak da je takrat brez terpljenja dvakrat, trikrat več dorašalo mem zdaj; da žito je imelo po dve in tri pedí dolge klase, in da vsaka krava je v letu dvakrat teletila in po trikrat več mleka imela memo zdaj itd. Pa taki hvalci so pozabili povedati, da je tudi v pretečenih časih nekdérkrat glad in strad bil, in da naše sprednike so srečniše delale lepe lastnosti, ktere so pri nas že bolj redke: njih odkritoserčnost, priprostost in poštenost, njih zanesljiva beseda in torej večje zaupanje med ljudmi, njih varčnost, njih manjše potrebe in njihova zadovoljnost z majhnimi, in z domačimi rečmi. Takrat so naši Slovenci še nosili obleko iz domačih izdelkov, in ni bilo vse na kupičku, kakor je zdaj.

Pa pustimo to! Saj naš namen ni hvale popevati sedanjim zares težavnim časom in pa le grajati nekdanje. Naš namen je le ozreti se v preteklo

čase in pogledati: kako so takrat gospodarili (kmetovali), da vidimo razločke med sedaj in nekdanj.

Da smo pa mi v kmetijstvu v mnozih rečeh svojim sprednikom naprej, ne bo mogel tajiti, kdor bo z nami današnje kmetijstvo pregledal in ga nekdanjemu primerjal. Sej tak pregled se zdaj naj bolj spodobi o prestopu iz starega v novo leto in vsak dober in umen človek pri začetku novega leta se rad še enkrat nazaj ozre v pretečene čase, ker prihodnost mu je tako zakrita. Tak pogled dá novo moč in novo serčnost za prihodnje napredovanje. So bile stiske in skušnje, si misli, tudi še tako hude, in kar smo doživeli, bodi tudi še tako grenko, preteklo je, dasiravno smo dostikrat mislili, da ne bomo mogli prestati; pa Bog je pomagal, in tisti, ki je vlni pomagal, bo še letos, in zaupljivo in serčno koračimo v prihodnje čase — v novo leto.

Če tedaj pretečene čase pazljivo pregledamo in presodimo, najdemo gotovo, da marsikaj je zdaj na naših posestvih boljše memo nekdanj, dasiravno nas čaka še veliko dela. Ker pa še dovolj manjka do popolnosti, se je treba s serčnostjo lotiti in ne obupati, gotovo naš trud ne bo zastonj. Ta pregled pa velja samo za naše slovenske dežele, in le poglobitve reči.

1. Polje. Ne le veliko novega polja je zdaj, kjer ga pred ni bilo, veliko močvirja posušenega, veliko spašnikov razdeljenih in v lepo polje premenjenih, veliko njiv iz prej neobdelovanih prostorov narejenih, ampak tudi v več krajih se je začel svet bolj umno obdelovati memo poprej; ter ne le več grajšin, ampak tudi umniši kmetje dajejo v tem lep izgled. Pa ne moremo tajiti, da veliko jih je tudi še, ki pri svojem starem kopitu terdovratni v svojo škodo ostajajo, in kar pri družih očitno boljšega vidijo, posnemati nočejo. Prepričali smo se, da samo lenim zemlja peša, pridnim pa, ki svoje polje z dobrim gnojem prav gnoje, in ga umno obdelujejo, ne le ne peša, ampak se zmiraj bolj boljša, in umne in pridne gospodarje za njih trud lepo obdaruje. Pridela se zdaj na Slovenskem ne le veliko več žita od poprejšnjih časov, ampak tudi še družih sadežev, katerih naši spredniki niso imeli: veliko krompirja, veliko koruze, in tudi veliko razne detelje in druge klaje, pese itd., katerih reči naši spredniki še pred petdesetimi leti niso povsod poznali. Koliko to zdá! koliko veljá!

2. Travníščne. Dasiravno so te pri nas še zlo zanemarjene, vendar je v deželi zdaj veliko več merve memo nekdanj; so tedaj gotovo ne le pomnožene, ampak tudi že bolj oskerbovane. K temu je pomoglo tudi tolikanj novih cest od petdeset let semkaj narejenih, po katerih se je mnogo blago v druge dežele prepelovalo, in se je klaja lahko in dobro prodajala, kar nekdanj ni bilo.

3. Živina. Konji so se v deželah po cesarskem žrebstvu polepšali, tudi so bolj oskerbovani in imajo več ceno, in revnih kljusetov je čedalje manj. Goveja živina tudi ni slabša od nekdanj, ampak gotovo lepša in zališa. Nekdanj je bila goveja živina pri nas zlo majhna in revna; zdaj je srednja pa krepka, bolj velika kakor majhna, in ostanjki poprejšne majhne živine se že malokje najdejo. Samo kar drobnico in kar čbele tiče, ne moremo reči, da smo v tem kaj napredovali in da smo na boljšem.

4. Vinogradi. Ne le veliko novih vinogradov in clo novih vinogoric je v tem stoletju na Slovenskem zasajenih, katerih nekdanj ni bilo, ampak tudi ravnanje z vinom, kar so ceste, da se vino lože prodaja, se je gotovo, dasiravno, počasi zboljšalo. Marsikje se zdaj že pri nas dobé vina, od katerih bi tisti, kateri so prejšne poznali, ne verjeli, da so pri nas rastle. Upati je, da bodo gorniki čedalje bolj potrebo tacega in še večega zboljšanja vina spoznali.

5. Sadje. Naši spredniki so imeli malo zlo borenega sadja. Naj pogleda pa, kdor ima oči, koliko, tudi naj žlahnejšega je pri nas zdaj. Razstava v Ljubljani v letu 1847 je pokazala 224 plemen večidel zlo žlahnih jabelk in 133 plemen taci hrušk. Koliko lepih češin, sliv in družega lepega in dobrega sadja je zdaj na Slovenskem, na Štajerskem in na Koroškem pa še več kakor pri nas na Krajskem, kjer je pred 50 leti tepka (sicer vse hvale vredna) naj žlahniši sad bila! Po pravici rečemo, da sadje je vse novo pri nas, in se od leta do leta bolj množi, ki se bo po železnih cestah kmalo obilo v daljne kraje dobro prodajalo in lep dobiček donašalo.

6. Tudi še druge okoljine spričujejo naše napredovanje v kmetijstvu. Naše vasi so v lepšem stanu mem nekdanj, hiše večidel zidane in čedne, obleka je zališi, živež čedalje boljši tako, da zdaj tudi revni že ne marajo za jedi, za ktere so nekdanj še clo v dobrih in premožnih hišah radi marali. Kako malo se je poznala kava (kofè) nekdanj; kdo je ne pozna dan današnji? Ali ni vse to spričevanja dosti, da je zdaj naše gospodarstvo v veliko boljšem stanu memo nekdanj?

(Konec sledí.)

Gospodarske drobtinčice.

(Metelka ali nemška detelja (Luzerne) — od kod je k nam prišla?) Ob času perzijanskega kralja Darija je seme njeno iz Medije (Medna) na Gerško prenešeno bilo. Tako piše stari rimski pisatelj v svojih bukvah H. n. XVIII., 16. Je tedaj metelka hči jutrovih dežel — Perzije namreč v Azii. Rimci, ki so jo po njeni domovini medničanko (herba medica) imenovali, so jo za živinsko klajo močno čislali, zato jo že tadanj kmetijski pisatelj Kolumela (II. 11.) hvali, da je „izverstno dobro zelišče“. Po Rimcih se je kmali zaplodila po južni Galii (sedanjem Francozskem), kjer je še sedaj naj več in s toliko marljivostjo pridelujejo, da še dandanašnji se naj boljša sorta metelke dobiva iz Francozkega. Od tod se je razširila v Švajco, kjer so se je v kantonu Lucernskem naj bolj poprijeli in sicer tako, da celó od tistega kraja je ime „Luzerne“ dobila, — kmali pa so jo tudi še po družih deželah sejati začeli in tudi po Nemškem. Na Laškem, kjer že od nekdanj na senožeti vodo napeljujejo in na njih in ne na njivah pridelujejo obilo živinske klaje, se ni nikoli dosta zaplodila. Zato je tudi v naše kraje nismo dobili iz Laškega, ampak iz Nemškega, in odtod izvira pri nas njeno ime „nemška detelja“. Na Notrajskem smo prvičkrat slišali ime „metelka“ (metlica?), menda ker detelja ta se košato kot metlica razraša. — Tako smo dobili to koristno deteljo k nam, in je imamo zdaj že precej pa je bomo čez leta gotovo še več imeli.

Za poduk in kratek čas.

Kako neka sleparica pošteno družino v strašno nesrečo pripravi.

Resnična prigodba našega časa.

Nedavno je v Švajci pred porotno sodbo stala gerda baba, blizo 60 let stara, kateri se je že na obrazu bralo, da je z vragom v žlahti; pred sto leti bi jo bili za copernico na germadi sožgali. Zraven nje pa je stala pred sodbo stara mati s tremi hčrami — poštena kmetica, plaha in boječa, ker ni vedila: kaj bo konec sodbe. Kakor so se vsi pričujoči grozili na uno ciganko, tako je vsak miloval to ženo in hčere njene.

Kaj pa je bil obseg današnje pravde, h kateri je privrelo mnogo ljudi? Popisali jo bomo, kakor je je sednja razodela. Čujte!

NOVICA

gospodarskih, obertnijskih in narodskih stvari.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XIII.

V Ljubljani v saboto 6. januarija 1855.

List 2.

V senožetih naših leži še veliko mertvega zaklada.

Navadna misel je, da senožeti ali travniki so ravno zato veliko vredni, ker trava sama raste, travnika ni treba ne orati ne gnojiti, ne za seme skrbeti.

Kdor je s tem zadovoljen, da mu le kaj merve in otave zraste, in mu ni mar zato: ali bi je mu ne utegnili dvakrat, petkrat ali desetkrat več in pa boljše zrasti — tak res nima s travnikom nič opraviti. Al vprašanje je: je li gospodar moder gospodar, ki svoj kapital naklada na slabe obresti (činže), da mu 100 goldinarjev nese komaj 2 ali 3 gold. na leto, namesto da bi ga lahko naložil na dobre obresti, da bi od 100 gold. potegoval 10 in še več gold.? Gotovo je, da takega gospodarja nihče ne bo modrega imenoval. „Mož ni pameten, da noče večjega dobička, ki bi si ga lahko pošteno pridobil“ — bo vsak rekel.

In ravno tako je večidel pri nas s senožeti ali travniki. Silo silo veliko mertvega kapitala leži v njih, — gospodarji ne marajo za-nj. Morajo že dosti dnarja imeti, da ne gledajo, kje bi ga mogli še več si pridobiti. Jez pa mislim, da ni taka, — da nimajo bankovcov odveč, in da le v tem je krivica, da ne vejo: kako bi si jih utegnili več pridobiti.

Že Adam je menda vedil, da trava sama raste, — ali malo časti je za nas, če s svojim umom ne vidimo dalje in globokeje v zemljo, kakor je Adam vidil. Saj nam že kert kaže, da tam, kjer je on oral in zemljo raztrošal, lepša trava raste! Saj že vsako mestice, kjer je na travnik kaj več vode pritekalo, očitno razodeva, kako košata trava tam stoji memo družih krajev ravno tiste senožeti! Saj že na spašniku se vidi, da tam pa tam, kjer se je lani kaka živina na paši ocedila, je letos več šopkov večje trave.

Vse to ljudje vidijo — pa ne učé se iz tega ničesar. Če že trava sama po sebi raste, da imamo kaj merve in otave kositi, koliko več in koliko bolje bi je še le zrastle, če bi ji tudi gospodar pomagal rasti. — To zapopasti je lahko. Ali sin ni tega od očeta slišal ne vidil, — kmetijstva se ni nikjer učil, in tako ni storil oče ničesar in tudi sin ne. Po tem takem so pa pri vsakem gospodarstvu gotovi dohodki vsako leto okrajšani. Če je podnebje in zrak kakega kraja posebno vlažen, in če je lega travnikov posebno vgodna rastlinam, so senožeti res same po sebi rodovitne — ali naše dežele imajo celó malo takega sveta, ki bi ga podnebje in lega sama gnojila. Treba je tedaj, da jim gospodar pomaga. In pomaga se jim z majhnim trudom in z majhnimi stroški.

In res je zadnjičas, da bi tudi naši kmetovavci vsi to spoznali, da je živa potreba obdelovati senožeti. Naj bi posebno naši umni gospodarji in večji kmetje prav pridno se vergli na gleštanje travnikov in tako manjšim svojim sosedom dajali lepe izgledé!

Mi pa bomo skusili gleštanje senožet enmalo bolj natanko razložiti. Prav ljubo bi nam bilo, če bi se ta ali uni tistih naših častitih bravcov, ki so kmeto-

vavci, z nami v pretres te reči spustil, da bi to razjasnili od vsih strani. Mi pišemo, kakor mislimo, da je prav, in radi imamo, če tudi kdo drug svojo pové.

Ta predgovor končavši se podamo v pretres svojega predmeta. —

Da se na senožeti veliko in dobre merve in otave nakosi, je ena naj poglobitnejših potreb, da senožet ima dobro in bogato tako imenovano spodnjo travo.

Če prepušamo natori sami, da raste trava kakoršna koli, bo dostikrat rastla malopridna, včasih celó slaba in škodljiva, in gospodar s takim senom ne bo mogel svoje živine dobro rediti, po tem pa tudi dobrega gnoja ne bo dobival od nje.

Pri obdelovanji senožet je tedaj poglobitna potreba, da si take rastline (tako travo) izbiramo, ali da skerbimo, da takošna trava raste, ktera je kar naj bolj živini tečna klaja.

Da bomo pa pri izberi trav prave zadeli, moramo imeti dvoje pred očí: 1) da bo lastnosti in različnosti zemlje si izberamo travne semena, in 2) da gledamo tudi na to, za kakošno živino ima pridelano seno biti. (Dalje sledi.)

So li dedi naši bolje gospodarili, ali gospodarimo mi bolje?

(Konec.)

Vse to in še marsikaj drugega spričuje očitno sedanjí boljši stan našega kmetijstva memo nekdanjšnega. Da bomo pa tudi javno spričovanje v tem vidili, hočemo prvo katastersko mero, ki je bila v letu 1785 od cesarja Jožefa ukazana, zadnji primeriti, vendar le od krajske dežele, ker od naših sosedov tega spisovanja nimamo v rokah. Kakor pri nas na Krajskem je pa gotovo tudi pri njih v vsih rečéh. Dovelj podučen je tedaj že en sam izgled.

V letu 1785 je bilo prvo vojaško popisovanje od cesarja Jožefa vpeljeno. Takrat je bilo na vsem Krajskem popisanih duš možkega spola 98,973, ženskega 99,978, vkup tedaj 198,951.

V letu 1816 je bilo vsih duš na Krajskem 358,000. V letu 1820 jih je bilo 391,474. In vlani pa 508,672.

Po prvi meri je krajska dežela imela obdelovane zemlje 1.466,213 oralov, med temi je bilo senožet 257,595 oralov.

Pri zadnji meri pa je bilo obdelovane zemlje 1.649,205, senožet pa 284,413 oralov. Tedaj do nove mere senožet 26,816 in vsega 182,992 oralov več obdelovane zemlje memo prej.

Med obdelovano zemljo pri prvi meri je bilo vinogradov na Krajskem 15,051 oralov, pri zadnji meri pa 19,412, tedaj pri zadnji meri več 4361 oralov.

O prvi meri so se šteli pridelki takole: 256,918 vaganov pšenice, 244,353 vag. rži, 370,679 vag. ječmena, 754,097 vag. ovsa, 259,394 veder vina, 1.798,167 centov merve.

Ajda, koruza, krompir niso imenovani. Vzamimo, da je bilo ajde še enkrat toliko, kolikor pšenice, znese 513,836 vaganov. Koruze in krompirja se je tačas na Krajskem še celo malo sadilo.

Živine je bilo ob prvi meri našete na Krajskem 53,215 goved, 18,279 konj, 78,811 ovac in koz.

Pri zadnji meri pa so se pridelki šteli: 468,912 vaganov pšenice, 319,442 vag. reži, 261,804 vag. ječmena, 562,226 vag. ovsa, 11,469 vag. pire, 593,008 vag. ajde, 301,826 vag. prosa, 105,600 vag. koruze, 1.470,780 vag. krompirja, 316,000 veder vina, 4.716,076 centov klaje.

Živine v letu 1851 se je štelo 169,302 goved, 20,269 konj, 75,042 ovac in koz.

Očitno je iz tega veliko napredovanja kmetijstva pri nas memo nekdanjih časov, in ravno tako se vé, da tudi pri naših sosedih.

Veliko je storjenega, pa še več je mogoče storiti. Še leži tisuč in tisuč spašnikov (gmajn) ne obdelanih in nerodovitnih, — še je veliko močirnega sveta, ki se da z drenažo ali brez drenaže v plodno zemljo predelati, — še bi se na senožitih, marljivo gleštanjih, napol več klaje dalo pridelovati, — še bi se z umnim ravnanjem gnojišč dale polja bolje gnojiti in njih pridelki pomnožiti; — marsikteri koristni sadež bi se dal vverstiti še v navadno obdelovanje, — marsiktero kmetijsko orodje se bo še dalo vpe-ljati, ktero z večim pridom zemljo obdeluje, — sa djo-reja, svilarstvo, živinoreja itd. pričakujejo še boljših gospodarjev. V vsem tem so nam hranjeni še veliki zakladi.

Lega in rodovitnost naših krajev ste kar zlo pri-lične za razširno kupčijo in za lepe dobičke. Samo da umnosti in znajdnosti, pridnosti in varčnosti in do-brega gospodarstva in zedinjenih rok je treba. So nekdanj naši pridni Slovenci veliko svojih izdelkov, platna, sukna, železnine in drugo, lahko in dobro v ptuje dežele prodajali. Počasi se je to poderlo, drugi so nas prehiteli, mi smo boljših časov čakali in nismo precej s časom napredovali, in smo zastali. Pa učimo se tudi kaj od tistih, ki so nas prekosili. Sosebno pa iščimo v svoji zemlji boljših časov, — silimo zemljo, da bo nam dvakrat, trikrat več dajala, kakor nam daje zdaj, in po potrebi časa tudi tacihi reči, katerih je bilo prej manj treba. Kakor smo v teku poslednjih 50 letih prišli veliko naprej, tako bomo čedalje bolj napredovali v prihodnje, ker um in potrebe časa nas bojo silile od leta do leta naprej, naprej!

Zalokar.

Slovstvinu pomenki.

Zastran glagolov.

Ker mislim spis svoj od rabe glagolov, pomnožen z vodili za rabo tudi drugih časov in naklonov, pozneje na svetlo dati (zakaj doslej smo se pogovarjali le od določnega naklona sedanjega časa), zato ne bom gospodu M. tukaj na vse prigovore (na str. 402 l. Novic) odgovarjal. V „Novicah“ tedaj le še toliko, da menda še zdaj vsi ne vejo ali pa bojé nočejo vediti, kaj je pravi, kaj pa nepravi sedanji čas, dasi je to gosp. C—e in si-cer prvi modro in jako razumno razložil, in akoravno sem naštel jaz toliko izgledov. Oba sva terdila: 1. da mo-ramo govoriti z glagoli veršivnimi (imperfektivnimi) le v pravem sedanjem času določnega naklona, 2. za ne-pravi sed. č. d. n. (za sedanji čas le po podobi) pa da smemo rabiti tudi glagole doveršivne (perfektivne). Vsi iz-gledi, ki so napisani v gori omenjenem prigovoru iz 1. zvezka „berila“ Miklosičevega, se ujemajo popolnoma s tema vodiloma. V nobenem izgledu iz „berila“ ni pravi sedanji čas. Na str. 11. je „najdeš“ (kakor „pojdeš“) staroslovenski prihodnji čas, tako nalašč puščen, zato ker

se vidi po zvezi govora, da ne more na tistem mestu (str. 11.) pravi sed. č. biti. Kako bi mogel neki kdo cérk-niško jezero že „nahajati“, ko je še v Ribnici, več kot 4 ure daleč od njega!

Po tem takem nisem storil slavnemu jezikoznancu ni-kake krivice; preučeni mož mi je poterdil celó v veliko veselje vse misli, v „Novicah“ zastran rabe glagolov na-ših razodete. Poterdila jih bo tudi 218. in 219. stran v III. zvezku velikega dela njegovega: „vergleichende gram-matik der slavischen sprachen“ *).

Bistroumnemu Kopitarju se je godilo menda zastran te reči tako, kakor vsem tistim, ki so učili še ne davno, da nima sopar nobene moči. Pa glejte, koliko težo zdaj goni! Bi-li se godilo tako, ako bi bili verjeli sprednikom svojim vsi mlajši vse do trohice, — sami pa ne mislili in ne premišljevali nič? — Čast, hvala in slava učenemu rojaku za velike zasluge njegove, zlasti zato, da nam je pokerčil ledino (celino) glagolsko bolj od vseh sprednikov; toda izoral te celine ni. Bi-li bilo lepo, bi-li bili vredni rojaki Kopitarjevi biti, ako bi zdaj roke križema der-žali in gledali, kako nam po nji osat raste namesto lepe zelene sterni, dobrega žita? — Ako se pa hočemo veseliti lepe sterni, dobrega žita, treba je celino orati, treba je sejati! —

J. N.

Ozir v stare čase.

Sedem čudežev starega véka.

Ljudstva starih časov so sila veliko krasnega in ime-nitnega izmislile si in doveršile. Priča njih velike omike so dela izverstnih pisateljev (klasikarjev), ktere svoje cene ne bodo zgubili nikdar. Pa ne le samo na polji knji-ževnem nam kažejo stari izverstnost svojo, temveč tudi v mnozih družih umetnijah.

Slavo starih ljudstev, zraven ostalih del klasikarjev, naj bolj povišuje tako zvanih 7 čudežev sveta. Ne šte-jejo pa vsi enake dela med čudeže; eni stavijo to, drugi spet drugo delo. Sploh pa se šteje sledečih sedem ali med umetniške ali med divne dela: tempelj Diane na Efezu, Mauzolej, velikán na Rodu, podoba olim-piškega Jupiterja, poslopje Cira v Ekbatani, zidovi babilonski, piramide v Egiptu. Gotovo bo častitim bravcem vseč od teh del kaj več slišati.

1. Tempelj Diane na Efezu. Neverno ljudstvo starih časov posvetilo je skoraj vsako mesto enemu ali pa še več bogovom, ktere so malikovali, ali pa je mesto bilo po njih veri pod posebnim varstvom enega teh bogov. Tako so mislili si tudi prebivavci Efeza, mesta malo-azijatiške dežele Jonije, Diano pomočnico svojega mesta, ki je bila tudi boginja lova, lune in še družih reči, ter so ji izzidali smeli tempelj, kateri je slovel za naj večjega v vsi Grecii. Požgal pa je ta krasni tempelj neki Herostrat in se hotel s tem početjem neumerjočega storiti. Ravno tisto noč je gorel, na katero se je rodil Aleksander véliki (leta 356 pred Kristus.) Kmalí so začeli spet družega zidati, ker jim je to velela njih vera in čast, za katero storili so vse. Zato je derlo vse skupej novemu zidanju tempeljna pripo-moči: žene so dale vés svoj lišp zlati in srebrni, možje veliko svojega premoženja. Pa ne le samo Efežani, tem-več vsi Gerki malo-azijatiški so si prizadevali ga še bolj krasnega izzidati od starega. In ta je tisti tempelj, ki ga štejejo med 7 čudežev sveta. Svetišče bilo je 425 čevljev dolgo, 220 široko, in podperalo ga je 127 šestdeset čevljev visocih stebrov. Oltar je okinčala Praksitela umetna roka. 220 let je minulo preden je bil dokončan. Dolgo časa so ga občudovali pobožni Gerki, dokler ga niso Goti

*) Ta obširna slovnica ne bo, kakor je poslednjikrat „slovanski popotnik“ povedal, obsegala le vse žive (lebende) jezike slovan-ske, temuč tudi staroslovenščino; kupci te primerjajoče slov-nice bojo dobivali ž njo tudi 2. natis v „Novicah“ že oznanjene „Formenlehre der altslavischen Sprache“. Pis.